

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

G. Gunnink

Er bestaat maar één
goed huisbezoekthema

805

MEDITATIEF

T. Schutte

Bang voor God!

809

WANDELEN MET GOD

J.T. Oldenhuis

Waar is God?

Vier antwoorden

810

ACHTERGRONDEN

J. Douma

Wanneer kunnen
adoptiekinderen
gedoopt worden?

812

SAMENLEVING

A.J. Verbrugh

Christelijke wereld-
beschouwing ter
vervanging van relativisme
en materialisme

815

EVANGELISATIE

J.P. van Bruggen

Zijn
ge

819

Uit de kerken

Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / G. Gunnink

ER BESTAAT MAAR ÉÉN GOED HUISBEZOEKTHEMA

Wat vond u van het huisbezoek dat in *het* afgelopen seizoen bij u is afgelegd? Deed het u goed? Hielp het huisbezoek u een *stapje* verder op de weg van het blijmoedig vrezen van Gods naam? Of sloot u na *het* bezoek de deur met *een* gevoel van teleurstelling omdat u iets gemist *had*? Of erger: had u tijdens het huisbezoek een verplicht-nummer-gevoel? En waf vond u van het huisbezoekthema? Kan het huisbezoek *beter*?

In het diepe gegooid?

Het is de tijd waarin veel mensen bepakt en bezakt afreizen. Halve gemeenten raken een tijd lang verstrooid over alle windstreken. Veel kerkelijk werk ligt stil. Het is 'stille tijd' voor de kerkenraad. Al maken veel preeklezers overuren. Een goed moment om op enige afstand van & dagelijks drukte wat te mediteren over de 'meest vooruitgeschoven post in het ambtelijke handelen': het huisbezoek.

Maar eerst neem ik een aanloop. Veel kerkenraden in nieuwe samenstelling zijn zich aan het oriënteren met het oog op het komende &-z— El w@ afscheid genomen van broeders die hun ambtstermijn er op hebben zitten. Anderen mmen hun plaats in. Voor hen is het de tijd van de 'kennismakingsbezoeken' in de wijk waarin ze aan de slag gaan. Zo goed en zo kwaad als dat gaat in de vakantieperiode. Bij de nieuw bevestigde ambtsdragers, zeker als het gaat om mannen die

voor het eerst diaken of ouderling zijn, proef je vaak een gevoel van onzekerheid. Of van onbehagen. Ze hebben het gevoel na de wijkoverdracht in het diepe te worden gegooid zonder dat er een zwemleraar aan de kant staat die een oogje in het zeil houdt.

Er is gelukkig veel instructie-materiaal beschikbaar. De GVI-map begint een begrip te worden. Daarin kunnen zowel beginnende als ervaren ambtsdragers waardevolle aanwijzingen vinden. Maar veel moet je nu eenmaal al doende leren. Enige extra begeleiding in het begin van je ambtsperiode is dan geen luxe.

Begeleiding

Laat kerkenraden die dan ook geven. Afhankelijk van de behoefte.

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. G. GUNNINK, DRS. I.D. HAARSMA,
DAS. P. HOUTMAN, DW. B. LUITEN,
DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 i.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (Of 13) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar; f 49,00 per halfjaar; studenten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland: f 149,00 per jaar (Europa zeepost). Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingsstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN M65-5181

Waní de een heeft de slag zomaar te pakken, een ander doet er langer over. Je bereikt al veel, wanneer je bij het maken van de wijkindeling onervaren ambtsdragers kunt koppelen aan ervaren broeders. Je bereikt nog iets meer, wanneer je een ervaren ambtsdrager aanwijst als mentor voor de ambtsdrager die begint. Je hebt dan een duidelijk aanspreekpunt, 'Beginnende ouderling, startende diaken, je kunt met ja vragen bij je mentor terecht!' En andersom: 'Mentor, houd deze nieuwe ambtsdrager goed in de gaten, voel je wat extra verantwoordelijk voor hem, vraag hem naar knelpunten en help hem met raad en daad!' Daarnaast zou je kunnen denken aan een *introductie-avond* kort na de bevestigingsdienst. In mijn gemeente werkte dat goed.

In vier blokken van drie kwartier, telkens kort ingeleid door een wederling die al wat langer meeloopt, lieten we de nieuwe ambtsdragers op een ontspannen manier maken met o m manieren.

We hadden het o.a. over onze overlegstructuren, over de werkwijze van de kerkenraad, over gespreksvoering, over onderlinge coaching, en over de manier waarop je aandacht voor je wijk en voor je eigen gezin kunt verdelen. Aan het slot van de avond gaven we aparte aandacht aan de eigen geestelijke vorming en groei. Hoe geef je inhoud aan deze belangrijke woorden uit het bevestigingsformulier:

de ouderlingen moeten de Schrift ijverig onderzoeken en zich oefenen in de dienst van God (en waarom zou dat niet voor diakenen gelden)?

En we hebben het gehad over het huisbezoek en het huisbezoekthema.

Van huisbezoekthema naar jaarthema

Veel kerkenraden hebben al nagedacht over het thema voor de huisbezoeken in het komende seizoen. De ene kerkenraad heeft gekozen voor 'Het gebed', een andere ker-

kenraad voor 'De gemeenschap der heiligen', een derde voor 'Gods huis – open huis'.

Een aantal jaren geleden is het hanteren van een dergelijk huisbezoekthema vrijwel gemeengoed geworden. Soms is dat thema ingebed in een beleidsplan, een meerjarenplan van de kerkenraad. In dat geval ligt het thema soms voor meerdere jaren al klaar.

De betekenis van het thema is nog steeds aan het groeien.

Dat komt omdat het huisbezoekthema in veel gevallen uitdijt tot een jaarthema. Dat betekent, dat het huisbezoekthema ook in andere verbanden aandacht krijgt.

De predikant houdt een preken serie over het thema.

De ouderlingen sturen vooraf een rondzendbrief aan de te bezoeken leden met een toelichting op het thema. Op verenigingen, bijbelkringen en gemeenteavonden krijgt het thema aandacht.

Zo'n jaarthema is meer dan een modeverschijnsel. Het voordeel is, dat er meer *samenhang* komt in de diverse activiteiten en hopelijk meer *diepgang*.

Te midden van veel vluchtigheid en jachtigheid neem je met z'n allen de tijd om een onderwerp op verschillende manieren vanuit verschillende invalshoeken te overwegen. Het vaststellen van een huisbezoek- of jaarthema kan een aantrekkelijk middel zijn om op een tamelijk grondige manier een zaak in de gemeente op de agenda te krijgen.

Zelfonderzoek of thema-onderzoek?

Toch moeten we w voor oppassen dat het gewicht van het huisbezoekthema vaak als jaarthema nog wat extra verzwaard – niet als een hinderlijke last op het huisbezoek komt te liggen!

Ik heb de indruk dat er op dat gebied soms een en ander aan het scheefgroeien is. Bijvoorbeeld. De ouderlingen hebben vooraf de te bezoeken gemeentelieden een schets over het jaarthema toegestuurd.

Het **kan** dan gebeuren dat je als ouderling tijdens het **huisbezoek** een **kritische** vraag krijgt over de inhoud daarvan: 'ik heb in uw inleiding nog een paar **schriftgegevens** gemist'. Of: 'Uw benadering van de gemeenschap der heiligen vind ik **eenzijdig**'. Vervolgens ontspint zich een boeiende discussie over het thema, waarbij de broeder en zuster die bewek krijgen nadrukkelijk in beeld **zijn en** toch **achter het thema verdwijnen**.

Toen **er nog** niet veel met huisbezoekthema's gewerkt werd, was er tijdens **het huisbezoek** wel eens de neiging om uit te wijken naar een actueel onderwerp uit het kerkelijk leven. Dat kon je aan beide kanten het gevoel **geven** dat je elkaar goed begreep, zonder dat je persoonlijk hoefde te worden. Die neiging kan door een huisbezoekthema een **onbedoelde** stimulans krijgen.

Zowel bij **gemeenteleden** als ouderlingen leeft niet **altijd** voldoende het besef, dat een **huisbezoekthema iets heel anders is als een onderwerp op een vereniging of bijbelkring**. Zo onbegrijpelijk is dat **niet**.

Je bent er **aan gewend** geraakt om aan de hand van stellingen of een inleiding je voor te bereiden op een avond van de vereniging of bijbelkring. Zo bereid je je ook voor op **het huisbezoek**. Klaar voor de discussie!

Aan het begin van de studieavond wordt het onderwerp nog eens kort ingeleid door de inleider **van** vanavond, je eigen wijkouderling. De bijbelstudie in kleine kring is begonnen... De **vraag** wordt opgeworpen: is de gemeente wel missionair genoeg? Nee, **vast niet**. Er moet in de **kerk nog** heel **wat** veranderen. Ondertussen verdwijnt het zelfonderzoek tijdens het huisbezoek en maakt **plaats** voor **themaonderzoek**.

Hét huisbezoekthema

Goed, dit is een **karikatuur**.

Maar ik geloof echt dat het gevaar niet **denkbeeldig** is, dat het speciale **huisbezoekthema** kan afleiden van **hét huisbezoekthema**, waar het ie-

der jaar opnieuw over zou moeten **gaan**. En dat **thema** is een vraag. Hoe gaat het met je in je leven met de Here? Het is een vraag die op allerlei manieren geformuleerd **kan** worden. Maar die altijd neerkomt op hetzelfde: beste broeder, lieve zuster, waar gaat uw hart naar uit?

Je zou het ook wat ouderwets **kunnen** zeggen: hoe staat het met uw ziel? Maar dan de 'ziel' in de brede bijbelse betekenis. De mens als 'levende ziel', de **mens** die **midden in deze wereld leeft** voor het **aangezicht van God**. De brief aan de Hebreëën wijst de voorgangers aan als degenen die waken over de zielen (Heb. 13 : 17)

Nog weer anders gezegd: **hét 'huisbezoekthema'** is het gemeentelid **zélf**, in zijn relatie tot de Here God. Niet 'het onderwerp voor vanavond' staat centraal, **maar** de gemeenteleden als kinderen van de Here staan centraal. Ze worden aangehoord en aangemoedigd. Er wordt met hen meegeleefd en er wordt met hen gebeden. Soms komt een pastoraal advies **als** geroepen. Soms moet je alleen **maar** luisteren. Soms **krijgen** ze, in **een geest van** zachtmoedigheid, 'op hun ziel'. Soms moet je het **jaarthema** maar helemaal vergeten, omdat andere dingen voorrang moeten hebben. Maar probeer hoe **dan ook te** voorkomen, dat het huisbezoek verzandt in een thema-bespreking waarbij je het er **grondig** over eens bent, dat er nog **veel** dient te veranderen (in de kerk, bij anderen) zonder dat het eigen leven met de Here aandacht krijgt.

Se mag als ambtsdrager spreken in de geest van Kolossenzen 2 : 6 - 8a: **'Daar u Christus Jezus hebt aanvaard als uw Heer, moet u ook leven in gemeenschap met Hem, in Hem geworteld, op Hem gebouwd, steunend op het geloof dat men u geleerd heeft, terwijl u overvloed van dankbaarheid. Weest op uw hoede, let er op dat niemand van u zich laat meeslepen door waardeloze, bedrieglijke theorieën'** (Willibrordvertaling).

Huisbezoekhulpje

Ds. C. van der **Leest** schreef terecht, dat het bijna onmogelijk is het doel **van** het huisbezoek in een paar woorden samen te **vatten**.^[1] Het gaat om spreken én luisteren, meeleven tonen én de boodschap uitdragen. Het gaat om het **zoeken van** de vruchten van het geloof, maar ook om het gieten van water op droge **grond**.

Ds. Van der Leest gaf als beknopte omschrijving van het doel **van** het huisbezoek: door het huisbezoek moeten de ambtsdragers de **kerkle-**den erbij helpen, dat ze zich over de volle breedte van het **leven** (kunnen) opstellen als gehoorzame en ontspannen kinderen van God.

Wanneer je er in daagt de bezochte gemeenteleden die hulp inderdaad te bieden, dan **kun** je spreken van een goed bezoek.

Wanneer het gebruikelijke huisbezoekthema niet als harnas, maar als niet meer dan een **hulplijntje** functioneert, kan het **goede** diensten verlenen. Het is als een **kapstok-**haakje. Je kunt er een goed gesprek **aan** ophangen, **soms merk** je al gauw dat het beter is **een** ander haakje te gebruiken.

Gezien het **karakter van het** huisbezoek komen vooral **thema's in aan-**merking die je als christen dicht op de huid **zitten**. Met het thema 'het gebed', of beter nog 'mijn/ons gebed', **zul** je meestal zonder veel moeite **bij de kern** uitkomen. In een gesprek waarbij 'de gemeenschap der heiligen' de invalshoek is heb je even wat meer tijd nodig. En er mag ruimte zijn om de pijn over het **gebrek** functioneren **daarvan** onder woorden te brengen.

Maar ook dit thema brengt je bij de vraag: leef je samen met Christus? En houd je zijn **gaven** voor jezelf of deel je met **anderen** (Zondag 21 H.C.)?

Tips

Tenslotte.

Tijdens bovengenoemde **introduc-**tie-avond hoorde ik een aantal **zin-**

nige opmerkingen **over het huisbezoek** die ik u niet wil onthouden. Je **mag aannemen** dat zowel de ambtsdragers als degenen die bezoek krijgen vooraf om Gods zegen gevraagd hebben. Daarom is het niet nodig altijd met Bijbellesing en gebed te beginnen.

Sommige ouderlingen **maken** er een **regel** van om **als het even kan** het op gang gekomen gesprek niet te onderbreken en pas **aan het** einde van het bezoek uit de Bijbel te lezen en te bidden. Dat blijkt vaak goed te werken. Het heeft vaak iets onnatuurlijks om nadat je al een kwartier aan de praat bent het gesprek te onderbreken en opnieuw en nu 'officieel' te beginnen. Til daarbij niet licht aan de betekenis van de voorbede, **aan het slot van het bezoek**. Zelfs wanneer een goed gesprek niet van de grond kwam kan het gebed voor de betrokkenen heel veel betekenen. Het overkomt je niet zo vaak, dat er door ambtsdragers speciaal voor jou gebeden wordt.

Ook voor jonge mensen is dat belangrijk. Sommige jongeren zullen het liefst het huisbezoek in de kring van het gezin meemaken en dat is uiteraard te respecteren. Maar de noodzaak van persoonlijke aandacht voor jonge mensen in de kerk groeit steeds meer. Een gemeente die zuinig is op haar toekomst zal al gauw een speciaal accent leggen op aandacht voor jongeren. Stel jonge mensen vanaf zestien jaar in de gelegenheid apart huisbezoek te krijgen. Het heeft al veel fijne gesprekken opgeleverd. En waarom zou je de huisbezoeken bij deze jongeren (trouwens ook bij ouderen en een deel van de alleenstaanden) twee-aan-twee moeten afleggen? Het eenmanshuisbezoek maakt naar de ervaring leert vaak een persoonlijker contact mogelijk en is ook gewenst vanuit het oogpunt van werkdruk. En tenslotte: was het een goed bezoek? Op de kerkenraad wordt vaak kort gerapporteerd: het was een

goed bezoek. De kerkenraad neemt er dankbaar kennis van. Maar hebben de bezochte gemeenteleden dit

zelf ook zo beleefd?

Waarom zou je niet het huisbezoek afsluiten met een evaluerende vraag?

Het antwoord op die vraag zal de ambtsdragers kunnen helpen wanneer ze volgende keer hetzelfde adres bezoeken. Die afsluiting lijkt me te verkiezen boven de vaak wat obligate vraag of de broeder en zuster zelf nog 'iets aan de orde willen stellen'. Ouderlingen zijn geen postbodes die vragen van gemeentelieden moeten overbrieven. Wanneer je die vraag toch wilt stellen lijkt het beter die te bewaren voor een tussendoor-bezoekje, zodat het huisbezoek daardoor niet belast hoeft te worden.

¹ C. van der Leest, *Dienstvaardig I. De opdracht van ouderlingen en diakenen*. Barneveld 1987, p. 28 - 30.

Ds. G. Gunnink is predikant van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort-Wed

UIT DE KERKEN

Aangenomen naar Hoofddorp: K. Prins, kandidaat uit Gramsbergen.

Emeritaat ds. Post

Ds. J.C. Post, predikant te Zeist en werkzaam als geestelijk verzorger in verpleeghuis De Wijngaard, gaat per 1 juli met emeritaat. Zondag 28 juni jl. nam hij afscheid in een dienst in De Wijngaard. Nieuw adres: Dopperstraat 50, 3752 JH Bunschoten-Spakenburg, tel. 033-2983536.

Adreswijzigingen e.d.

Delfzijl * *Scriba*: A.G. Hoven, Secretariaat: A. Boven-van Diggelen, Uilenhoek 41, 9932 LG Delfzijl (pag. 35).

Dordrecht * Commissie zendingszaken: Boris Pastemak-erf 45, 3315 BP Dordrecht, telefoon/fax 078-6212369 t.a.v. H. van der Linden secretaris. College van zendingsdeputaten: Buitendams 43, 3371 BA Hardinxveld, tel. 0184-615492 t.a.v. H.P. Dam, secretaris.

Hoogeveen * Telefoonnummer: ds. C. de Putter 0528-233650, Scribaat: J. Bolt, Beukencamp 2, 7907 BB Hoogeveen, tel. 0528-278913. Het postadres is ongewijzigd: Postbus 57, 7900 AB Hoogeveen. (pag. 70).

Ruinerwold-Koekange * Kerkenraad en diaconie: Berghuizen 38, 7961 LT Ruinerwold (pag. 71).

Preekvoorziening

Dringende en herhaalde oproep: Wegens vertrek van onze dominee uit Venlo hebben wij vanaf juli dit jaar grote moeite met de preekvoorziening (meer dan 50% staat nog open). Welke dominees willen ons hiermee helpen?

Reacties naar:

mw. G. André-Haveman

tel. 0475493977 (na 20 juni)

dhr. P.G.B. de Vries, tel. 0773970130.

Beroepbaar

Kandidaten:

H.D. Bondt, Oostercluft 59, 8332 DB Steenwijk, 0521-516409.

J.M. Oldenhuis, Wortmanstraat 304, 8265 AM Kampen, 038-3314169.

E. Rupke, Wortmanstraat 414, 8265 AR Kampen, 038-3331512.

Eveneens zijn beroepbaar de volgende predikanten: C. van Bree-men, Baggelbak 16, 8447 AX Heerenveen, 0513-629623. J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816 ET Amersfoort, 033-4728793. P.F. Lameris, Curiestraat 42, 7909 BT Hoogeveen 0528-233481.

¹ Nieuwe opgaven en wijzigingen: H. Prins, tel. 038-3331335

M meditatief

'...en zij zeiden tot de bergen en tot de rotsen: Valt op ons en verbergt ons voor het aangezicht van Hem, die gezeten is op de troon, en voor de toorn van het Lam; want de grote dag van hun toorn is gekomen en wie kan bestaan?'

(Openb. 6,16.17)

Lange-termijn-planning

niemand wil langzaam sterven

15 miljoen mensen, op dat kleine stukje land.

Miljarden mensen op planeetje Aarde.

Al die miljarden leven hun eigen leven.

Hebben hun eigen idealen, hun eigen plannen.

En ieder mens, mits gezond van geest, wil overleven.

Conferenties over het milieu, kanker en aids volgen elkaar op.

We moeten toch ook denken aan ons nageslacht.

Daarom doen we aan lange-termijn-planning.

We leven immers niet alleen voor onszelf...?!

Ik ben blij met die lange-termijn-planners.

Blij met mensen die ook aan anderen denken.

Maar komt de Ander daarbij ook in beeld?

Mens, gedenk uw Maker

Dankzij Wie leven we hier?

Wie heeft hemel en aarde geschapen?

Is het niet de BERE, onze W?

En heeft Hij zich niet bekend gemaakt?

Is Hij niet naar ons toegekomen, in Zijn liefde?

Heeft Hij niet keer op keer bewezen hoe wijd Zijn hart openstaat?

Hoeveel geduld Hij heeft?

En is Hij niet de Lange-Termijn-Planner bij uitstek?

Bevat Zijn Boek niet Zijn Plan met ons?

Als er iemand is, die zijn plannen waarmaakt, dan Hij toch wel?!

Straks: dag van Gods toorn

Johannes ziet het:

er komt een dag, dat de wereld in elkaar stort.

De Grote Catastrofe.

Dan zal blijken, of alle korte- en langetermijn-planners

ook deze dag hebben ingepland. Of zij ook rekening hebben gehouden met hun Maker.

Maar – ingepland of niet

deze dag zal alle agenda's door-kruisen.

Alle mensen met al hun plannen zullen het weten:

De dag van Gods toorn is nabij.

Zóver komt het, dat zij die zonder God leefden, huiveren en in paniek zijn.

Dan zullen ze in de gaten krijgen dat God wel degelijk is, Hij, de Grote Planner.

Die dag zal niemand ontgaan.

Er hoeven geen cameraploegen te worden ingehuurd, satellieten staan op non-actief.

Elk oog zal Hem zien, als Hij komt.

De groten der aarde, de invloedrijken, de Jeltsins, Soeharto's, en de Clintons, ze zullen het allemaal weten.

En ook de zwervers, slaven en verslaafden.

Panische angst

Ja, een panische angst maakt zich dan meester van rijk en arm, oud en jong, groot en klein.

Een oordeel heeft God nog niet uitgesproken.

Maar blijkbaar is Zijn komende toorn al verschrikkelijk merkbaar en voelbaar.

En het is belachelijk, maar wat doe je in doodsangst:

de wereld verbergt zich.

Hoor, wat ze uitschreeuwen: bergen en rotsen, valt op ons, verberg ons!

Is het niet ongelooflijk stuftend?

Is dit niet het ongeloof ten top?

God kennen ze niet.

God, die van Zichzelf zegt:

'Zou zich iemand in schuilhoeken kunnen verschuilen, dat Ik hem niet zou zien?' (Jer. 23,24)

Ja, zou de Schepper van deze aarde niet weten waar Zijn mensen zich ophouden?

Daar staan ze dan

Zie je het voor je:

in de grotten van Ban of de Sint Pieter, met knikkende knieën:

de cabaretier naast de popzanger.

Beiden hebben God bespot in hun liedjes en sketches.

Ten koste van Hem hebben ze hun geld verdiend.

Daar staan ze dan, de oliemagnaat en de belegger:

God hebben ze weggezapt van de tv, ze liepen de kerkdeuren voorbij en stonden open voor zichzelf en anderen.

Dan krijgen ze door dat God wel degelijk bestaat.

En dat er met Hem niet te spotten valt.

Het Lam dat toorn

Ja, want dit Lam is geslacht.

Dit Lam gaf zijn leven

–het was in Vaders Lange-Termijn-Planning opgenomen –

't was al eeuwenlang bekend.

Dit Lam gaf zijn leven

voor alle eigenzinnige plannen en plannetjes.

Er komt een dag, dat dit Lam niet langer kan aanzien, dat mensen hun plannen maken, zonder Hem en Zijn Vader erbij te betrekken.

Plan ik wel voor Gods aangezicht? Hoeveel indruk maken God en het Lam nú op mij?

Ds. T. Schutte is predikant van de Gereformeerde Kerk van Wetsinge-Sauwerd.

WAAR IS GOD?

VIER ANTWOORDEN

J.T. Oldenhuis

W
wandelen met God

De vraag

Duizend keer wordt die vraag gesteld, geroepen, geschreeuwd, gemompeld, gefluisterd.. Het gebeurt in situaties waarin men alleen is, angstig is, de dood in de ogen ziet, het bericht krijgt dat alle verwachtingen die men had afsnijdt of als men zich ineens bewust wordt van de zwaarte van de ellende der wereld of het zwarte verdriet van hulpelozen die je aankijken via de TV of de krant. En dan moet er iemand zijn, dit de vraag hoort en die ook nog antwoord geeft. Een mens naast je, een vriend, een vriendin, je vrouw, je man. Zeg me toch: waar is God? De eerste de beste preek van de zondag moet het antwoord geven. Daar is toch een preek voor. De eerste de beste tekst in de bijbel die opgeslagen wordt, moet de weg wijzen: daar is toch de bijbel voor. Waar is God? Wat doet Hij? Wat ziet Hij? Wat kan Hij? Wat wil Hij? Waar is Hij goed voor?

Hij is in zich zelf.

Ik zet vier antwoorden op een rij, die misschien voor deze en gene wel wat onthutsend zijn. Ik hou het kort er krachtig. Om doel te treffen. Het eerste antwoord is: God is in zich zelf. Dat klinkt wat filosofisch. Hier en daar zal er nu al wel een lezer afhaken. Toch laat ik dit antwoord w staan. Ik bedoel er mee, dat God niet overal te vinden is als een soort vloeiende presente aanwezigheid, die alle gaten opvult. Aan zo'n geval heb je niets. Als God echt de God is die we nodig hebben, dan gaat het om een persoon: een levend, denkend en reagerend wezen. Een echte God, een Vader, een Vorst, een Regeerder. Een God mei ogen, met handen, met een hart en met een verstand Iemand met eigen zelfstandigheid, die ons wat te bieden heeft. Dan heeft hij eigen gevoelens, eigen waarden en normen, een eigen bestaan, buiten ons. Hij is geen verlengstuk van onze gedachten, gemissen of gevoelens. Hij staat voor iets. Hij wil iets. Hij is Iemand met een plan, met een doel, met mogelijkheden, met een wit Dat hebben wij ook allemaal. En de eerste vraag in de omgang met een ander is: wie is hij of zij, wat wil ze, wat kan hij, wat zijn de mogelijkheden. Het is een vorm van respect om daar rekening mee te houden. Daarmee begint alle onderlinge omgang, of je gaat niet met elkaar om. Daarmee begint ook de omgang met God, anders ga je met een geval om of het is geen echte omgang. Het

begint met respect: rekening houden met Hem zelf in eigen Persoon, zijn doel, zijn plan, zijn mogelijkheden. Dat respect behoort aan die vraag vooraf te gaan, anders vind je Hem nooit.

Hij is in zijn Woord

Mijn tweede antwoord is: Hij is in zijn Woord. Als je het woord Woord met een hoofdletter schrijft, weet ieder van ons, wat er bedoeld wordt. Het is gewoon een synoniem geworden van 'bijbel', dat boek dat je in de boekhandel kopen kunt in vele vormen, kleuren, maten, vertalingen en prijzen. En daarmee is dat woord "Woord" van zijn eerste betekenis ontdaan: het is synoniem geworden van 'boek'. Maar ik bedoel nu precies die eerste betekenis van dat woordje "Woord". Met een woord wordt iets gezegd, wordt gecommuniceerd. Je kent niemand als er geen 'woorden' aan te pas komen. Dat geldt zelfs voor afasiepatiënten en doven. Juist daardoor is de communicatie zo moeilijk, omdat er geen woorden gevormd kunnen worden. Je hebt dan vervangingen nodig als dragers van gedachten, overbrengers van kennis. Zonder 'woorden' is er geen omgang mogelijk. Zonder gedachten geen communicatie. God heeft gesproken. En Hij heeft dat wat Hij wilde zeggen op een bepaalde manier vorm gegeven in een boek. Daar vinden we hem. Daar vinden we zijn eigen gedachten over zich zelf, zo veel als Hij aan ons kwijt wilde. Wie roept: waar is God, moet daar beginnen. Met zijn Woord. En daarmee bedoel ik niet maar alleen, dat die bijbel gelezen moet worden, nee, maar dat er gezocht moet worden in die bijbel naar die boud-

Gods aanwezigheid

't Lijkt soms net alsof deze vragen alleen maar gesteld worden op momenten waarop het ons goed zou uitkomen er antwoord op te krijgen. Momenten van angst, eenzaamheid, ziekte, rampen, tegenslag, onzekerheid, onveiligheid. Als alles mooi is en goed gaat: als het: examen is gehaald, als de vakantie wordt gepland, als de sollicitatiebrief uitgaat, als er een baan is, als het eten elke dag op tafel staat en de zon schijnt, dan is God er. Uiteraard. Dan hoef je Hem niet meer te zoeken. Tel uw zegeningen. Wie stelt dan nog de vraag: waar is God? Dat is de sfeer van de verburgerlijking: God is altijd goed en als het

schap van God over zich zelf; heel gerichte belangstelling voor wat Hij over zich zelf kwijt heeft gewild: over zijn persoon, zijn gedachten, wie Hij is en wat Hij wil en wat zijn mogelijkheden zijn. Wordt zo de bijbel, zijn **Woord**, gebruikt? Gericht? Echt om te luisteren: spreek Heer, want uw hecht luistert? Is er respect voor wat Hij daarin ons doorgeeft over Zichzelf?

Hij is in zijn Zoon

Waar is God? Het derde antwoord is: in zijn Zoon. Gereformeerde kerkers zullen het haast een afgezaagd antwoord vinden. We hebben het zo vaak gehoord. Maar toch.... Dat betekent, dat *God* daar gezocht moet worden: in de historische Jezus met de beschreven feiten van zijn optreden. Dat maakt het antwoord op de vraag heel concreet. Soms gewoon te concreet voor deze en gene. Het wordt soms vragen naar de bekende weg. Want het betekent, dat Hij niet maar op alle vragen antwoord geeft w niet maar in alle situaties de gaten vult. Maar dat Hij heel speciaal opgetreden is voor alle mensen: met een heel specifieke hulpactie die niet betekent, dat Hij alle situaties oplost en alle rampen wegneemt en alle ziekten geneest en op afroep aanwezig is waar men Hem maar meent nodig te hebben op eigen manier. Het betekent, dat Hij daar en toen er is geweest en heel duidelijk heeft laten zien, wie Hij is en wat Hij doet. Daar kan geen mens nu ooit meer om heen. Het is een kwestie van respect en van echte omgang met de God die je mekt. In Jezus kun je Hem vinden. In de redding die deze Jezus geeft. Niet in allerlei soorten uitredding. En in Jezus wordt het ook duidelijk, wat het plan is. En wat zijn mogelijkheden zijn. Hij redt en Hij redt het.

Hij is in zijn Kerk

Het laatste antwoord dat ik geven wil op de vraag waar God is, is: in zijn kerk. Daarmee is bedoeld: in

de activiteit, die Hij **kernelijk** ont-plooit om mensen overeind te zetten en te helpen in deze wereld, die al die drie vorige antwoorden gevonden hebben en nazeggen. En die daarom elkaar helpen die antwoorden vast te houden. Door de persoonlijke omgang met God, die uitgaat van respect voor zijn Persoon; door het gebruiken van zijn boodschap op duidelijke gerichte manier; en door het vasthouden van de waarheid van de identiteit van Jezus Christus. Daar heb je hulp voor nodig tegenwoordig. Dus moet je heel gericht daar naar toe. Heel concreet: waar is God? Daar in ieder geval. Dat vraagt heel concrete stappen. Ook eigenlijk niks nieuws: altijd hebben mensen die hulp al nodig gehad. Want de vraag "waar is God" blijft klinken. En de antwoorden moeten herhaald worden. En we moeten God niet opbergen in de mooie dingen als het goed gaat. We zullen Hem moeten kennen, respect hebben voor wie Hij zelf is voor wat Hij zegt en wat Hij heeft laten zien.

Elke dag die vraag

Respect voor God, daar begint alle vroomheid. Daar begint de veiligheid en de vrede die wij zoeken. Doelgerichte bijbellezing, dagelijks, in de gwdde dogen, in gemeenschap met de anderen. Elke dag naar God vragen en niet wachten op de W e dagen om dan alleen maar meer te kunnen roepen, schreeuwen, mompelen, fluisteren of schreien.

Ds. J.T. Oldenhuis is predikant van de Gereformeerde Kerk van Zwolle-Zuid.

reboord

uit de kerken

Persberichten

Senaatswisseling F.Q.I.:

Op 4 juni 1998 heeft Fides Quadrat Intellectum (F.Q.I.) een nieuwe Senaat geïnstalleerd in de volgende personele samenstelling:

am. D.S. Dreschler, Praetor
am. M.Th. Horsman, Ab-actis
am. H.J. Lopers, Quaestor
am. F.G. Geerds, Assessor I
am. D.R. Sonneveld, Assessor II

Ab-actiaat van F.Q.I.:

Wortmanstraat 542
8265 AT Kampen
038-3323720

Bestuurswisseling GSVA

Op 27 mei 1998 heeft de Gereformeerde Studentenvereniging te Amsterdam (GSVA) een nieuw bestuur geïnstalleerd in de volgende personele samenstelling:

Eline van Weelden, praeses
Anne Huisman, ab-actis
Jan-Luuk de Groot, fiscus
Jeroen Hutten, assessor

Ab actiaat van de GSVA:

J.M. Huisman
Piet Mondriaanstraat 143 hs
1061 TS Amsterdam
020-6132537

WANNEER KUNNEN ADOPTIEFKINDEREN GEDOOPT WORDEN?"

J. Douma

Nog altijd onderwerp van bespreking

Sinds de generale synode van Hattem 1972 is de doop van geadopteerde kinderen onder ons aanvaard. Maar toch is er nog steeds moeite rond het dopen van deze kinderen. Boe komt dat? Er zijn meningsverschillen over het *tijdstip* van de doop met betrekking tot die kinderen die uit het *buitenland* afkomstig zijn. Met zulke kinderen hadden de kerken nog heel weinig te maken toen zij hadden aanvaard dat geadopteerde kinderen konden worden gedoopt. Het ging om adoptie van Nederlandse kinderen. Die werd bediend zodra de adoptie zelf *officieel* een feit geworden was. Maar vandaag is adoptie van een kind uit *eigen* land zeldzaam geworden, omdat veruit de meeste adoptiefkinderen nu uit het buitenland komen.

Hoe komt het nu dat over het tijdstip van de doop van deze kinderen verschil van mening kan ontstaan? Dat komt omdat het kinderen betreft van wie de vroeger bestaande *familierechtelijke betrekkingen* met hun natuurlijke ouders in het land van herkomst reeds volledig verbroken zijn, *terwijl* ze voor de Nederlandse wet nog niet geadopteerd zijn. Bekeken door de ogen van het land waar de kinderen vandaan gekomen zijn, *zijn* ze vaak al door een Nederlands gezin geadopteerd, *terwijl* er dan in Nederland zelf nog een procedure moet volgen voor adoptie in Nederland. Eenvoudig gesteld moeten *zulke* kinderen dus eigenlijk tweemaal geadopteerd worden. Is het nu werkelijk *nodig* dat adoptiefkinderen uit het buitenland pas gedoopt mogen worden als alle formaliteiten rond zijn, of zou

het ook zo kunnen *dat* zij *reeds* gedoopt worden, kort nadat zij in de kerkelijke *gemeente* gearriveerd zijn?

De gang van zaken

Tot nu toe hielden onze kerken zich aan de bepaling dat zulke kinderen ook voor de Nederlandse wet geadopteerd dienen te zijn voordat zij gedoopt kunnen worden. Zo sprak de synode van Berkel 1996 in aansluiting bij voorgaande synodes nog uit, dat tot de weg die de HERE in zijn voorzienigheid gaat 'ook de definitieve rechterlijke uitspraak als het einde van deze weg hoort'.

Waarom vinden adoptiefouders soms ook hun kerkenraden het onnodig om met het bedienen van de doop *tot* dat uiterste moment van het laatste Nederlandse document te wachten? Daarvoor wijzen zij op een aantal zaken.

Allereerst hebben *officiële* instanties in Nederland reeds geruime tijd voordat een echtpaar een kind uit het buitenland halen, uitgesproken dat het echtpaar geschikt wordt geacht om een kind te adopteren.

Deze uitspraak is gebaseerd op het oordeel van de Raad voor de Kinderbescherming, die daarvoor een grondig onderzoek heeft ingesteld. Deze ouders ontvangen vervolgens van het ministerie van justitie de *beginseltoestemming* om kinderen uit het buitenland te adopteren. Zodra zij deze *beginseltoestemming* ontvangen hebben, moeten er al heel bijzondere omstandigheden *intreden*, wil zo'n kind, als het eenmaal in Nederland gearriveerd is, geen blijvende plaats hebben bij zijn nieuwe ouders.

Wanneer het *kind* in Nederland is aangekomen, heeft het bevoegd ge-

zag in het land van herkomst volgens de daar geldende regels verklaard, dat de familierechtelijke betrekkingen tussen de natuurlijke ouders en het kind definitief zijn verbroken. Vanuit het land van afkomst bekeken is er dus geen weg terug. Het *kind* werd *definitief* toegewezen aan de nieuwe ouders. Eenmaal in het gezin geplaatst, is de adoptie voor de *Nederlandse* wet nog een kwestie van formaliteiten. Beide ouders ontvangen de voogdij, aangeduid als 'tijdelijke voogdij', omdat zij op weg zijn naar adoptie. De daarvoor nodige *maatregelen* hebben niet meer te maken met de vraag, of het *kind* wel aan z'n nieuwe ouders blijvend kan worden toevertrouwd. Het gaat eigenlijk alleen nog om het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit voor het *kind*. De overgang voor de ouders van de voogdij-schap over hun *kind* naar de officiële adoptie is dus een procedurele aangelegenheid. Op geen enkele manier stelt deze procedure de blijvende relatie *tussen* het kind en z'n nieuwe ouders in geding. Terugkeer naar de natuurlijke ouders of naar het land van herkomst is niet mogelijk. Het gaat in de laatste fase *uit*-sluitend om volledige gelijkstelling van de positie van het adoptiefkind aan dat van een Nederlands kind.

Merkwaardige toestanden

Wat voor merkwaardige toestanden zich kunnen voordoen blijkt uit de volgende gevallen, die wij niet verzinnen, maar die zich in de praktijk of voordoen of kunnen voordoen. Naar verwachting zal op 1 juli 1998 een Internationaal Verdrag inzake *Interlandelijke Adoptie (IVIA)* in werking treden, waardoor veel

adopties gelijk **getrokken** kunnen worden. **Een kind** dat uit (laten we zeggen) Colombia geadopteerd is, hoeft in Nederland dan niet nog eens **weer via een procedure van meer dan een jaar op de Nederlandse adoptie te wachten**. De kinderen worden **via een akte van inschrijving opgenomen in de burgerlijke stand van de gemeente Den Haag**. Kerkenraden kunnen dan een kopie van de **inschrijvingsakte van de adoptiefouders vragen en tot de doop overgaan**.

Stel u nu ouders voor die **een kind uit een Zuidamerikaans land vóór 1 juli 1998 hebben geadopteerd**. Zij kregen hier in Nederland de voorgedij over dit **kind**, in **afwachting van de definitieve Nederlandse adoptie**. Een jaar later, laten we zeggen oktober 1999, **kunnen zij de adoptie aanvragen en na verloop van ongeveer drie maanden het definitieve bericht van adoptie van hun kind verwachten**. Zij mogen hun kind volgens de **synodale bepaling** dus begin 2000 laten dopen, aangenomen dat de **afwerking van de zaak geen enkele vertraging oploopt**. Een ander echtpaar dat na 1 juli 1998 **een kind uit hetzelfde land zal adopteren, kan op grond van het hierboven genoemde Internationaal Verdrag inzake Interlandelijke Adoptie hun kind naar Nederland halen en een paar weken later laten dopen!** Laten we eens even aannemen dat beide echtparen in dezelfde kerkelijke gemeente wonen, dan is het eerste **kind al langer dan een jaar opgenomen in de kring van de gemeente, maar kan niet gedoopt worden, terwijl het tweede kind na een paar weken al het teken van het verbond zou mogen ontvangen**. Nu kan men zeggen: ach ja, zo gaat dat nu eenmaal in een **overgangssituatie**, doe daar niet moeilijk over! Wet is wet, **adoptie is adoptie, de synode van Berkel heeft het nag weer eens bevestigd, en daar houden we ons aan**. We moeten de overheid eren. Zeker, we moeten de overheid eren. Maar de Nederlandse overheid belet **geen enkele kerkenraad een kind te dopen**. En als

daarvoor **genoegzame grond aanwezig, heeft het niets met eren van de overheid te maken als de gemeente van Christus de doop van een kind in haar midden uitstelt omdat de adoptieuitspraak van Nederlandse zijde nog op zich laat wachten**. Het is mij opgevallen, dat, als men contact krijgt met overheidspersonen die iets met adoptie te maken hebben en wij aan hen deze kwestie voorleggen, zij **doorgaans verbaasd zijn over de moeite die kerkenraden hier opwerpen**.

Genoegzame zekerheid

Als we dit **allemaal** in rekening brengen, wordt de vraag heel begrijpelijk **waarom een kerkenraad een adoptiekind niet reeds, laat dopen, & het in Nederland arriveert**. Is er dan niet reeds **genoegzame zekerheid om het kind te dopen?** Het is in Gods voorzienigheid aan **déze ouders toevertrouwd en zal dat, naar de mem gesproken, ook blijven**. Deze **zekerheid is niet minder duidelijk dan in geval van een natuurlijk ouderschap**.

Uiteraard kan er iets **bijzonders gebeuren**. Om een heel extreme situatie te bedenken: stel voor dat de ouders van een uit het buitenland geadopteerd kind op weg van Schiphol naar huis beiden om het leven karnen, terwijl hun kind het ongeluk overleeft. Kan het daarna dan wel gedoopt worden? Maar zo'n situatie valt ook te bedenken als ouders langs de gewone weg een kind hebben gekregen. Het zou toch wel vreemd zijn dat de kerk in het laatste geval **erop toeziet dat het kind, nu het vlak na z'n geboorte z'n ouders heeft verloren, in een christelijk gezin wordt opgenomen; maar dat diezelfde kerkenraad zich er niet om zou bekommeren dat zo iets ook gebeurt met een ouderloos geworden kind uit het buitenland**.

Bet heeft ons niet te verbazen dat de meeste adoptiefouders het een vreemde zaak vinden dat er met de doop van hun kind zolang gewacht moet worden. Ieder zal zich kunnen voorstellen dat het voor ouders

pijnlijk is te aanvaarden dat **hun adoptiekind in feite twee keer geadopteerd moet zijn om gedoopt te kunnen worden**. Het argument dat het ouderschap hen toch nog kan worden ontnomen voordat het laatste briefje van de Nederlandse rechter binnen is, **gaat helemaal niet op, en toch vraagt een synodale bepaling van deze ouders te wachten op dat briefje**. Het is bekend dat in christelijke gereformeerde kerken en ia gereformeerde gemeenten hier niet **moeilijk over gedaan wordt, omdat men daar rekening houdt met de feitelijke situatie: het kind is eigenlijk al geadopteerd, de rest is formaliteit**. Maar wij moeten **weér naar een volgende synode om een heldere feitelijke situatie ook formeel rond te krijgen** voordat een kerkenraad kan doen wat adoptiefouders met het volste recht aanvragen: **de doop zo spoedig als mogelijk is te bedienen**.

Want terecht brengen o.i. deze ouders artikel 56 van de K.O. ter sprake: 'Aan kinderen van de gelovigen zal de doop als zegel van Gods verbond zo **spoedig mogelijk bediend worden in de openbare eredienst**'. Natuurlijk hebben de opstellers van dit artikel niet aan kinderen gedacht die uit het buitenland geadopteerd werden. Maar daarom geldt dit artikel **nog wel voor alle kinderen, die op grond van een relatie met gelovige ouders recht op de doop hebben**. En als zo'n doop **onnodig een jaar of nag langer wordt uitgesteld, is dat een verkeerde gang van zaken**. En waarom is het onnodig? Om de eenvoudige reden dat de plaatselijke kerkenraad **genoegzame zekerheid heeft dat het betreffende kind in het huis van broeder en zuster X blijvend een plaats heeft gekregen**.

Minder problemen

Bepaalde problemen zullen dan **verdwijnen**. Bediening van de doop, **zodra het duidelijk mag zijn dat een kind een blijvende plaats in het gezin van een echtpaar ontvangen heeft, zal bepaalde vragen niet**

meer of in elk geval niet meer zo doen opduiken als nu nog het geval is. Vragen als: 'Is ons kind nu wel of niet een kind van de Here?' leven terecht sterk bij de ouders die reeds jarenlang met de adoptie van een kind bezig zijn geweest en voortdurend de leiding van de Here op deze weg ervaren hebben. Emotioneel is het dan heel moeilijk voor hen te verwerken dat ambtsdragers er niet aan twifelen dat hun kind een blijvende plaats bij hen ontvangen heeft, maar toch blijven aarzelen om de doop aan het kind te (laten) bedienen. Het is schrijnend wanneer in het kerkblad stellige woorden gesproken worden over hoe fijn het is, dat die en die vanuit het buitenland een kind van de Here toevertrouwd kregen, terwijl het dan soms nog langer dan een jaar moet duren voordat de doop aan dat kind bediend mag worden. Soms zou een kerkenraad wel willen dopen, maar ja, er ligt een synode-uitspraak dat het nog niet kan. Maar intussen versterkt het bij de betreffende adoptieouders gevoelens van onbehagen, dat hun kind in de gemeente toch nog niet helemaal welkom is.

Laat de kerkenraad beslissen

Het ligt voor de hand dat opnieuw adoptiefouders, kerkenraden en (hopen wij) ook meerdere vergaderingen er bij & eerstvolgende generale synode op zullen aandringen de synodale bepaling omtrent het tijdstip van het dopen van geadopteerde kinderen te laten vervallen. Maar wij willen tegelijk het voorstel doen om de oude uitspraak door een nieuwe te vervangen, waarin de beslissing van het tijdstip van de doop aan de kerkenraden wordt overgelaten. Waarom menen we dat dit kan en zelfs nodig is? Het kan, omdat kerkenraden op grond van de papieren die ouders over hun rechten en plichten met betrekking tot het adoptiefkind in hun bezit hebben, genoegzame zekerheid bezitten over de blijvende relatie tussen dit

kind en z'n gelovige ouders. Het moet, omdat ook na het inwerking treden van het Internationaal Verdrag inzake Interlandelijke Adoptie er verschillen zullen blijven. Laten we even aannemen dat de volgende generale synode een soepeler bepaling opstelt voor de doop van adoptiefkinderen. Dan zullen zich waarschijnlijk nog weer problemen kunnen voordoen. Wij geven een voorbeeld dat niet alleen maar denkbeeldig is.

Het is mogelijk dat ouders zich over een buitenlands kind ontfemen dat formeel niet als geadopteerd kind door het betreffende land wordt afgestaan. Stel u voor dat een gereformeerd echtpaar zo'n kind in huis neemt en er de voogdij over ontvangt, maar zelf ook niet naar adoptie van zo'n kind streeft. De opvoeders willen het kind op achttienjarige leeftijd eventueel zelf laten beslissen wat het verlangt: het Nederlanderschap aanvragen, of niet. Misschien wil het wel terug naar zijn geboorteland. Dan zou zo'n kind op grond van wat de eerstkomende synode uitspreekt over de doop van geadopteerde of te adopteren kinderen nooit als kind gedoopt kunnen worden! Terwijl er tussen het kind en zijn verzorgers gedurende heel de minderjarige periode en zeer waarschijnlijk ook daarna een zelfde band bestaat als in geval van adoptiefkinderen. De kerk kan uiteraard niet zeggen dat alleen Nederlandse kinderen in haar midden de doop mogen ontvangen, want we zijn geen lid van een nationalistische kerk. De kerk kan ook niet zeggen dat de pleegouders van zo'n kind bij de doop moeilijk kunnen antwoorden: 'waarvan gij de ouders zijt'. Want hetzelfde geldt voor een kind dat vóór z'n doop z'n ouders verliest en vervolgens ook bij pleegouders wordt opgevoed. Dat zal wel gedoopt worden, en waarom dan een buitenlands kind niet, als er genoegzame zekerheid is dat het voor z'n hele jeugd bij gelovige pleegouders in Nederland onderdak heeft gekregen? Wat let de kerk zo'n

kind te dopen, dat onder Gods voorzienige leiding in een christelijk gezin z'n plaats heeft ontvangen? Nu al is de onvrede groot. Er zijn reeds kerkenraden die in appel gaan bij de eerstvolgende synode en tegelijk hebben besloten kinderen te dopen zodra zij uit het buitenland zijn gearriveerd. Zulke kerkenraden doen dat omdat zij overtuigd zijn dat die kinderen een blijvende plaats in het gezin van br. en zr. X ontvangen hebben.

Een synode moet niet meer en niet strenger regelen dan strikt nodig is. Tot het 'strikt' rekenen wij dat genoegzame zekerheid verkregen wordt via de officiële door de overheid aanvaarde of bekrachtigde documenten. Tot het 'onnodig n-ge' rekenen wij dat altijd & Nederlandse adoptie tot en met 'de definitieve rechterlijke uitspraak' vereist is om genoegzame zekerheid te verkrijgen. En het is ook 'onnodig streng' als altijd adoptie van een kind vereist blijft als voorwaarde voor de doop.

Wij hopen daarom dat de volgende synode de bestaande bepaling zal vernietigen en daarvoor in de plaats een uitspraak stelt in ongeveer de volgende geest: De kerkenraad moet erop toezien dat er genoegzame zekerheid is omtrent de blijvende band tussen gelovige adoptief- of pleegouders en het kind dat zij in huis hebben opgenomen, voordat de heilige doop aan dit kind wordt bediend.

* Dit artikel is tot stand gekomen na bespreking van het onderwerp binnen een groep ouders uit de gemeente van Hardenberg-Oost, die met adoptie te maken hebben of hadden. Ik dank alle deelnemers aan die groep voor hun bijdrage aan dit artikel.

Prof. dr. J. Douma is emeritus hoogleraar van de Theologische Universiteit te Kampen en woont te Hardenberg.

In bezit van modem?

Postbus 10-3750 GA Bunschoten-Spakenburg
Tel (033) 299 7999 - Fax (033) 299 79 98

CHRISTELIJKE WERELDBESCHOUWING TER VERVANGING VAN RELATIVISME EN MATERIALISME

A.J. Verbrugh

Samenleving

In het vorige stuk werd opgemerkt dat de christelijke politiek moet proberen terrein terug te winnen, zodat de aanwezigheid van God in het publieke leven duidelijker kan blijken. Daartoe kan zij aanhangers van paarse politiek oproepen hun materialistisch-relativistische voorkeur of wereldbeschouwing te vervangen door een christelijke. Dit betreft niet rechtstreeks de innerlijke zaken van het hart, maar behoort tot de politieke orde. In het volgende wordt vermeld dat keus voor een christelijke wereldbeschouwing soms mede gevolg kan zijn van de wens om bij te dragen aan de bestrijding van de moderne ongezeglijkheid tegenover elke niet-economische autoriteit.

De keus voor een christelijke wereldbeschouwing

Het christelijk geloof in eeuwig leven zal volgens ons tot de keus voor een christelijke wereldbeschouwing kunnen voeren. De leer van de Bijbel en bv. art.36 NGB wekken de belijders van het christelijk geloof op tot zo'n keus. Want de soevereiniteit van God en de bevoegdheid van de Zoon gaan niet alleen over het kerkelijk en geestelijk leven, maar ook over staat en maatschappij.

Maar dit betekent nog niet dat een christelijke wereldbeschouwing altijd onverbrekkelijk verbonden is met het volle christelijke geloof volgens Schrift en belijdenis. Kortgeleden signaleerde echter I.D.Haarsma (*De Reformatie*, 16-5-98, 659) dat volgens W.J.Ouwe-neel een wereldbeschouwing altijd wordt bepaald door een religieus grondmotief, door de diepste beweegredenen van de mens. Als dit altijd zo zou zijn, zou een politieke

oproep om over te gaan op een christelijke wereldbeschouwing toch neerkomen op een manier om met politieke middelen rechtstreeks aandrang op het hart van de mensen uit te oefenen. En dat moet niet. Maar in werkelijkheid is er h g niet altijd zo'n onverbreekelijke band tussen een wereldbeschouwing en de 'diepste beweegredenen' van de mensen. Tussen de wereldbeschouwing en het volle geloof bevindt zich een keuze-moment. De mens en de mensen kunnen wel of niet voor m'n wereldbeschouwing kiezen. Er zijn personen die van een christelijke wereldbeschouwing niet willen horen. Zij willen wel christenen zijn, ook wel kerkelijk, maar zijn van mening dat God wil dat zij vrij zijn om zich in staat en maatschappij op te stellen en te gedragen geheel naar individuele eigen voorkeur, volgens zelfbestemming. Zondags christen en door de week bv. pragmatist; dit is niet goed, maar wel mogelijk. Anderen kunnen misschien zwaar

tillen aan enkele tekortkomingen die ze in een bepaalde christelijke wereldbeschouwing zien. Dit heeft niet altijd onjuist te zijn. Een christelijke wereldbeschouwing bevat ook menselijke voorstellingen die niet onfeilbaar zijn. Bovendien kunnen situaties verschillen en veranderen, zodat de inhoud van een christelijke wereldbeschouwing minder vaststaat dan die van een 'grondmotief'.

En hoe is het bij een niet-christelijke wereldbeschouwing, zoals die van het pragmatische materialisme, waardoor veel mensen zich vandaag laten leiden? Gaat die wereldbeschouwing terug naar een 'religieus grondmotief'? Dat zou wel erg ver gaan. Alleen in uitzonderingsgevallen zal iemand van zijn materialisme een religie maken. Meestal blijft het beperkt tot een lekenmoraal, een smid-politieke ideologie. Zo'n ideologie is een plant die staat in ondiepe grond, w die ontstaat door verschillende materialistische en pragmatische voorkeuren voor mens en samenleving samen te vatten tot een soort van geheel. D.w.z. de wereldbeschouwing berust op een keuze, maar tamelijk los van diepere wortels.

Zo kan ook een christelijke wereldbeschouwing - en een daarmee samenhangende politieke voorkeur - op een keuze berusten, waarbij de diepere wortels voorlopig onbekend blijven (verg. Mat. 13:21). Niettemin is zo'n keuze vóór een christelijke wereldbeschouwing niet zonder belang. Want ze geeft steun aan de erkenning van God in de publieke samenleving en neemt daarmee voorlopig een deel van de verzoekende macht van het buitensluiten van God weg uit de praktijk van je leven.

Relativistisch denken in dienst van het publieke materialisme

Het materialisme waarmee onze samenleving geheel is doordrenkt, is achtergebleven uit de tijd van de Verlichting en de Franse Revolutie. We ontkennen uiteraard niet dat er heel wat materiële voorwaarden zijn waaraan moet worden voldaan als het leven van de mens zich goed zal ontwikkelen. Denk maar aan medische **voorzieningen**. Daarom zijn we in **allerlei** opzichten dankbaar dat het in materieel opzicht goed gaat. Maar het **materialisme** heeft, zoals **S.W.Couwenberg** schreef, een type **mens** opgeleverd dat zoveel mogelijk in de geneugten van het heden opgaat en de toekomst nog slechts ziet als eindeloze voortzetting met enige variaties (*Civis Mundi*, april 1998, 55). Veel mensen begijnen dan ook wel dat een alleen op geld en economie gerichte samenleving een gemis aan zedelijke richtlijnen en **gewetens**volheid in de politiek niet kan compenseren. Zij ervaren dat het leven meer is dan voorwaarden scheppen voor het girosaldo, de **consumentengids**, de **sport**- en theateragenda en het bedgenoeien.

Daarom wordt het gangbare materialisme **meestal** gemengd met voorstellingen van de mensen als dragers van geestelijke opinies, waarvoor ieder veel respect moet hebben. Maar om het collectieve materialisme te **beschermen** wordt er meteen bij gezegd dat in principe **elke** opvatting van de mensen waarde heeft. Zo wordt ook, aldus beweert **men**, **geen** enkel mens gediscrimineerd. Het zou geheel van karakter en omstandigheden van het individu afhangen, welke beginselen **door** hem het **beste kunnen** worden **aanvaard**. De 'objectieve', publieke waarde van een bepaalde beschouwing wordt echter ontkend. Een christelijke wereldbeschouwing is 'Privatsache'. Elke mening, eik **waardensysteem** is slechts **trekkelijk en** dus niet publiek toepasbaar. Dit is het bekende relati-

visme, **waarvan** de woordvoerders zeggen te willen waarschuwen tegen overschatting van slechts één **bepaalde** mening. Want **dat** zou tot **onverdraagzaamheid** leiden. Utdrukkingen als 'wederzijdse waardering van de mens', 'brede kijk op het leven' en 'tolerantie wekt **sympathie**' worden gebruikt om te tonen dat deze visie van bijzondere wijsheid en menslievendheid getuigt. Zij die willen vasthouden aan het algemene karakter van slechts één **overtuiging**, **zouden** politiek incorrect zijn en met deze wijsheid flagrant in strijd. Zo beweerde men al vóór 1970. Daarna drong de filosofie van het **postmodernisme** door, die dit verder radicaliseerde door richtinggevende maatschappelijke **denkbeelden** voortdurend af te breken. Universele regels op het gebied van ethiek **zijn** een fictie. De gehele transcendente dimensie in de samenleving, en ethiek **en** wereldbeschouwingen die daarmee samenhangen worden zo door publieke propaganda via politiek, onderwijs en vele media beleefd naar het particuliere domein verwezen. Of ze worden, wat minder beleefd, genegeerd als niet bestaand. Wat op het publieke erf overblijft is het denken in economische termen, verkoopbare technologie en winstmaximalisatie. Voor veel economische elites **was** dit juist de bedoeling. Want de zaken van commercie en economie worden allerminst gerelativeerd. Zij worden **wel** algemeen toepasbaar geacht. Ieder mens wil toch graag meer in **zijn** portemonnee hebben? Sommigen die bij het 'global capitalism' direct betrokken zijn, vertellen er nog bij dat in landen en regio's uiteenlopende stelsels van **normen** en waarden zijn ontstaan, maar dat juist de onafwendbare **globalisering** van de economie de relatieve betekenis van zulke plaatselijke **waardensystemen** aan het licht heeft gebracht. Zo'n **rechtvaardiging** van het relativisme is als kritiek op de algemene betekenis van Christendom echter uiterst oppervlakkig. Want het Christendom is

ook in 1998 nog de wereldgods-dienst of levensovertuiging die onder de mensen verreweg de meeste **aanhangers** telt. (1,97 miljard aanhangers van het **Christendom**, tegen 1,18 mld. van de Islam naast 0,91 mld. niet-gelovigen en atheïsten - volgens het International Bulletin of Missionary Research, ontleend aan Reformatisch Dagblad van 30 mei). Daarom zouden we ook vanuit het standpunt van de **globaliseringsrelativisten** in de eerste plaats naar de volgelingen van de christelijke openbaring moeten horen.

Van relativisme tot ongezeglijkheid.

Deze **ontkrachting** van alle zekerheid (**behalve** die van de in cijfers **uitgedrukte** saldi en prijzen) brengt buiten de financieel-economische sfeer veel onwil en ongezeglijkheid met zich mee. Velen vinden dat **hij** of zij of 'de groep' het maar moeten **krijgen** zoals ze dat willen. Dit blijkt in de eerste plaats bij opvoeding en onderwijs. Veel ouders betwifelen of **hun** mening over wat goed is, voor hun kinderen ook goed zal zijn. Hun relativisme maakt dat ze liever **alles** maar toestaan. Leraren aarzelen om **buiten** de reken- en **economielessen** iets over universele normen, maatschappelijke wijsheid en gedragingen te zeggen. Ze willen niet openlijk gehoond worden! **Velen** horen van **zeer** vroege **sekservaringen**, vroeg alcohol- en druggebruik en van gebeurtenissen met geweld van kettingen en messen, maar denken vaak berustend: zo is de jeugd nu eenmaal. Over het gedoogbeleid inzake drugs en de geopperde bezwaren tegen verplichte keuze om af te kicken is al veel geschreven. **Net** zo over de volledige publieke erkenning van alternatieve samenlevingsvormen en over het verval van de bescherming **tegen** **niet-noodzakelijke** abortus en tegen euthanasie. Voor een belangrijk deel werkt hierbij de gedachte door dat de beslissing voor de een om iets na te laten even **grote** waarde heeft als de

beslissing van een ander om het-zelfde juist te doen. Onze immigranten met totaal andere culturen worden niet met met prioriteit tot inburgering genoopt, want waarom zou voor allochtonen in ons land de Nederlandse cultuur beter zijn dan hun eigen cultuur? Verder zijn veel burgers meer geïnteresseerd in w-tiegroepen dan in politieke partijen, aangezien in brede kring wordt getwijfeld aan de gemeenschappelijke betekenis van algemene beginselen. Op buitenlands politiek gebied is het verlies van eigen zelfstandigheid geen zaak om lang te betreuren. Want wie zou zo arrogant zijn om te denken dat ons land een eigen missie heeft? Toegegeven, het materialisme is geen missie. Maar zou er ook niet iets anders kunnen zijn dan materialisme en relativisme? Zo kunnen we in een lange reeks verdergaan. De relativisering van alle richtinggevendende maatschappelijke ideeën en de zelftwijfel werken als een verdovingsmiddel voor de betrokken autoriteiten. Daardoor aarzelen ze zo dikwijls om de maatregelen te nemen die een halt zouden toeroepen aan de ongezeglijken. Dit zijn vooral zij die slechts hun eigen ik-gerichte waardensysteem willen volgen, met andere woorden in naam van hun zogenaamde zelfstandigheid slechts willen doen waar ze toevallig zin in hebben.

Een samenleving die weet wat ze wil

Om deze gezagscrisis (met het tegelijkertijd in de macht plaatsen van economische elites) terug te dringen is het onvoldoende om mensen aan te wijzen als dragers van geestelijke waarden. Want daaruit ontstond en ontstaat juist het relativisme. Daarom moeten de fundamenteën van de samenleving niet worden geplaatst op de denkbeelden van mensen, maar op waarheden die ver boven de mensheid uitgaan, dus op de onveranderlijke waarheden van God. Ook dan wordt geen enkel mens gediscrimineerd, want ieder is gelijkwaardig voor God. Dit is uiteraard geen vrij-

brief voor iedere fantast die nu eens zal vertellen wat of wie God is en wat deze wil. Het is voldoende bekend dat mensen bitter slecht in staat zijn om van nature zelf hun Schepper te onderkennen. Misschien gast het om er hier aan te herinneren dat in de conclusies van het Amersfoorts Congres van 1948 (dat de stoot gaf tot de oprichting van het GPV) de 'natuurlijke godskennis' expliciet als een verkeerde gedachteconstructie werd afgewezen. Daarom moet de mensheid wel bijzonder dankbaar zijn dat God zichzelf en de universele zedelijke normen die Hij goed acht voor de menselijke natuur, eerst door joodse profeten en toen in de gehele wereld door Christus heeft geopenbaard. Deze zijn vastgelegd in de boeken van de Bijbel en vertolkt door de christelijke kerk. Welke aanmerkingen men ook over de geschiedenis van de kerk kan maken, toch kan men haar nooit de verdiende ontzeggen dat zij gedurende bijna twintig eeuwen steeds heeft gewezen op de eerste wereldbeschouwende waarheid van het Evangelie: We zijn gehouden de allerhoogste God lief te hebben met hart, ziel en verstand, en onze naasten als onszelf. Het al of niet aanvaarden van deze universele zedenwet als leefregel bepaalt het al of niet aanvaarden van een christelijke wereldbeschouwing die bedoeld is voor ieder menselijk schepsel. Deze wereldbeschouwing die is gegrond op de aanwezigheid van God in het publieke leven en op de geldigheid van zijn universele wet, is afgestemd op objectieve overtuiging met de scheppingsstructuren van mens en wereld en herbergt geen onvolkomenheden. Daarom is zij bestand tegen het relativisme dat van de mens uitgaat in plaats van uit God. Nu wordt vaak gezegd dat gezag moet worden aanvaard vanwege de positie ('het ambt') van een gezagdrager (ouder, leraar, overheid, politiekambtenaar). Dit is juist, maar dit is het argument van 'je moet gehoorzamen omdat ik het zeg' en dit is voor ongezeglijken en kwaadwil-

lenden volstrekt onvoldoende. Zij willen het hoofd niet buigen voor een ander en staan klaar om te antwoorden dat ze voor de vrijheid zijn en dat de autoriteit 'fascist' is. Voor hen kan gezag pas aanvaardbaar worden als dit uitgaat van een bepaalde geest. Als een ongezeglijke de aanwijzingen of bevelen van een ander zonder tegenzin wil uitvoeren, zal dit alleen kunnen als hij of zij respect heeft voor het gedachtegoed dat de ander vertegenwoordigt. Prestige, overwicht enz. die het aanvaarden van gezagsmaatregelen gemakkelijker maken, vloeien dan ook niet voort uit 'superieure' persoonlijke kwaliteiten van de gezaghebber, maar uit de manier waarop hij laat blijken een juiste gedachte te vertegenwoordigen, waardoor individu en samenleving hun bestemming op aarde goed kunnen bereiken.

Trouwens, het ontbreken van een dragende idee waar het gezag op steunt, maakt de moeilijkheden dubbel groot. Immers als de gezagdrager geen levende gedachte vertegenwoordigt, zullen niet alleen de ongezeglijken maling hebben aan zijn instructies, maar zal hij ook zelf de vaste overtuiging missen van de noodzaak van zijn gezagsuitoefening. Dit maakt hem weer aarzelder en slapper bij het geven van zijn orders, hetgeen dan nog verdere ongezeglijkheid tot gevolg heeft. In de politieke strijd in ons land zal het mede daarom in beginsel moeten gaan om de inzet van een christelijke wereldbeschouwing tegenover het relativisme dat de dienst-knecht is van het heersende materialisme. Dit relativisme (en postmodern pragmatisme) in bond met het materialisme typeert 'paars'. Maar het agnostische stelsel van 'paars' gaat meer en meer uitlopen op een ongelukkige mensheid, doodlopend in ongeïnteresseerdheid, nihilisme en chaos. Doordringing van een christelijke wereldbeschouwing in ons openbare politieke en sociale leven zal daarentegen primair leiden tot gezagsherstel in een samenleving met autoriteiten die weten

wat moet omdat zij een vast doel voor ogen hebben. Zo'n samenleving deinst niet terug voor elk oneigenlijk beroep op zelfbeschikking, omdat zij weet wat zij wil.

In verschillende landen zijn in het verleden perioden van twijfelzucht, onzekerheid en verval van moraal en gezag nogal eens gevolgd door een tijd waarin een 'sterke man' of een dictator naar het roer greep om de onzekeren en twijfelenden te onderwerpen aan de realiteit van zijn macht. Dit soort van reactievervalsingen wijzen we af, omdat 'sterke mannen' en dictators zichzelf als de hoogste autoriteit beschouwen en daarom met veel willekeur te werk gaan. Maar voor een samenleving die invloed ondergaat van een universele christelijke wereldbeschouwing staat geen sterke man, maar een Sterke God de mensen terzijde (Jes.9:5). Daar worden de normen niet ontleend aan willekeur, maar aan de gerechtigheid van de universele wet van God.

Dr. A.J. Verbrugh is oud Tweede Kamer-lid voor het Gereformeerd Politiek Verbond en woont te Dordrecht.

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

BOEKHANDEL
Uw boekenbestellijn 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Keizerswaard 8, 3078 AM Rotterdam, Winkelcentrum Keizerswaard

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

U bent een meelevend christen.

*U geeft royaal aan de kerk
en het barmhertigheidswerk.
Maar u wilt wel maximaal gebruik
maken van de fiscale aftrekmogelijkheden.*

Wilt u daar meer over weten,
vraag dan vrijblijvend de informatiefolder aan van:

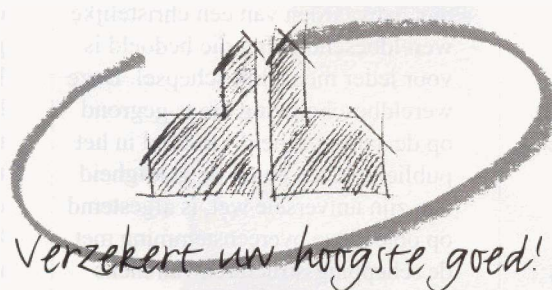
DE STICHTING

Meer Daad bij het Woord

Nieuwlandsweg 6,8091 HN Wezep

of telefonisch: (038) 376 48 71

donatus

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollandlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

ZWART – WIT VAN CHRISTUS GETUIGEN IN ONZE TIJD

J.P. van Bruggen

Evangelisatie en zending

Op 21 en 22 mei 1998 vond in Lunteren het lusticumcongres van E&R plaats, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de vereniging. Op vele manieren is daar de Here gedankt voor het vele goede dat Hij door de vereniging aan wereld 'm kerk heeft gegeven. Het thema van het congres luidde: God is groter. Op vrijdag en zaterdag werd door lezingen en besprekingen de bijbel bestudeerd. Vrijdagmiddag leidde ds. J.W. Roosenbrand de bijbelstudie over Romeinen 8; De overmacht van de Geest. Zaterdagmorgen leidde ds. H.C. Mijnders de bijbelstudie over Lucas 3:21-4:30; Jezus: onze redder en onze leidsman. Later op die dag waren er nog tal van workshops. Vrijdagavond mocht ik spreken over 'Gods grootheid in schepping en herschepping'. Het onderstaande vormt hiervan een bewerking.

beeld, Maar als buiten op een late zomeravond zo'n onbenullig lampje wordt aangestoken, wagen zelfs gesloten types zich aan een gezellige opmerking. Weinig licht maakt dan plotseling een groot verschil. Niet alleen voor de ogen, ook voor de ziel.

Explosie van licht

Het is maar een symbool voor iets waar je met je eigen woorden en beelden voortdurend op stuk loopt. De verschijning van Christus in de schepping is te groot om met één symbool te kunnen weergeven. Uit Hem komt heel de schepping voort. Als Hij Zelf deel gaat uit maken van de schepping, hoe zou iets in de schepping die gebeurtenis kunnen weergeven?

Toch geeft God a beelden voor in Zijn woord. Eén beeld springt eruit: een donkere wereld, die niet weet wat licht is, wordt gevangen in het licht (Joh. 1). Zelfs wanneer het licht wordt verduisterd, is de duisternis nooit meer hetzelfde. Niet voor niets laat de Bere Zijn dienstknecht Paulus dit aan d m lijve ervaren; wat het is als een blinde in één keer kan zien. De dingen zijn het zelfde. Toch is alles anders als je niet meer op de tast hoeft te leven, maar met je ogen kunt Pen. Je hele denken wordt erdoor veranderd.

Geen genuanceerde God

De overgang van duister naar licht verloopt niet geleidelijk. Dat wordt wel duidelijk uit de evangeliën en de brieven. Wie God leert kennen verliest de macht over zijn eigen leven. Dat is een schokkende gebeur-

Olielampje

Hoe kan een vereniging 25 jaar lang zichzelf blijven? In de afgelopen 25 jaar zijn de meeste verenigingen behoorlijk veranderd. Binnen en buiten de kerk. In het laatste kwart van deze eeuw zijn groepen voortdurend bezig zich op hun identiteit te bezinnen en hun identiteit te veranderen. Ook binnen onze kerkelijke organisaties is er heel wat veranderd, verdwenen en vernieuwd.

Opvallend dat juist een nieuwe en spontane vereniging van jongeren behoorlijk stabiel is gebleven. Geleidelijk groeide E&R binnen een veranderende kerkelijke gemeenschap en kreeg daarin een plaats. Dat wordt bv. zichtbaaren hoor-

baar in het gebruik van de E&R-bundels. Maar ook in de toename van het aantal projecten en de wijze waarop deze projecten steeds meer in het leven van gemeentes geïntegreerd worden.

De vereniging E&R heeft een sterke identiteit. Dat was ook merkbaar op het congres. Leden van lang geleden herkenden in de sfeer en de ontmoetingen moeiteloos het dierbare verleden.

De gezichten zijn steeds veranderd. Wat bleef was een olielampje op een T-shirt. Het olielampje was dan weer groot, dan weer klein. Het verhuisde over het hele shirt. Maar het bleef een olielampje.

Een olielampje is nooit een symbool geweest waarmee je indruk maakt. Dat is typerend voor dit

tenis die met pijn gepaard gaat. De angst **daarvoor** maakt dat **er sterke behoefte** bestaat aan genuanceerde verhalen. Wie de boodschap van **Christus afzwakt** en aanpast **aan mensenverhalen** maakt zichzelf snel populair maar **verduistert** het licht.

Christus wil dat we getuigen zijn. Het kenmerk **van** een getuige is dat hij **aan één kant staat**. Getuigen die beide partijen te vriend willen houden zijn slechte **getuigen** en **hun** getuigenis is waardeloos. De christelijke boodschap is voor mensen **zo** als wij onverdraaglijk vanwege de radicale **overtuiging** waarmee ze gepaard **gaat**.

Een sterke overtuiging past ons vaak evenmin als de wereld. Maar God schuift niet gebidelijk aan naar de mensen toe: Hij is in één keer, op **één** moment in de geschiedenis, **en** voor **eeuwig** en altijd, Zelf **een mens** geworden. Hij is geen God van eindeloze nuanceringen, maar van vergeving, eens en voor altijd (2 Cor. 5:16-21).

De schijnwereld

Wanneer christenen het bij het **rechte** eind hebben, is het leven zonder Christus vandaag één grote illusie. God is nu **ook mens**. Doen alsof er niet iets is veranderd, is God in Zijn grootheid ontkennen. Dat kan niet goed aflopen, en dat moet nu al te merken zijn.

God is **in** Christus **verschenen**. Maar wie dat wil ontkennen lijkt juist **steeds** betere papieren te krijgen. Deze ontwikkeling zet zich in voortdurende **versnelling** voort **waarmee het** patroon van het boek Openbaringen steeds meer zichtbaar wordt.

Christus' verschijning is **het** keerpunt van de schepping. Maar de ontkenning ligt **steeds** meer voor de hand. De wereld die Christus buiten beschouwing laat maakt van het leven een **illusie: een ver** doorgevoerde leugen. Maar het **kenmerk** van een illusie is wel dat ze echter lijkt dan de werkelijkheid.

Christenen denken al snel dat ze met meer en meer overtuigende bewijzen moeten komen. Want spreken de bewijzen niet vaak in ons nadeel? Als God werkelijk opnieuw is **begonnen**, hoe kan het **dan** lijken alsof er niets is veranderd?

Wanneer wij echter de tegenstander willen overtroeven met laachtige voorbeelden en overtuigende belevenissen, **werken** we juist mee aan het versterken van de wereld van de leugen. Dan doen we alsof **het** bewijs nog niet **voldoende** is. Getuigen dit zelf **bewijsmateriaal** weken of **verzinnen doen de** zaak waar ze voor staan geweld aan (2 Cor. 12:1-10).

Georganiseerde tegenstand

Bovendien kunnen wij ons beter de illusie besparen: wie de tegenstanders van **Christus** wil overtuigen, verliest het altijd (1 Cor. 1:26-2:5). De tegenstand van het evangelie is de meest **succesvolle** organisatie die de wereld kent. Paulus gebruikt, onder andere in de brieven **aan** Efeze en **Colosse**, vaak **meerdere**, indrukwekkende **woorden**, om de 'machten van de **duisternis**' te typeren.

Daarmee geeft hij onder andere **aan** dat er niet één strategie is waarmee de tegenstander is te **benaderen**. De tegenstander van **Christus** heeft het '**verdeel en heers**' ook op **zichzelf** toegepast. De macht **van** de tegenstander is zo gecompliceerd dat het lijkt alsof ze met zichzelf verdeeld is. Op beslissende momenten blijkt het verbindende element: de **afwijzing van** het evangelie.

Tegenover de verdeelde wereld, komt de eenheid **van** en door **Christus** te staan. Alleen **wanneer** Zijn getuigen **één** zijn, **komt** Zijn getuigenis over (Joh. 17). Juist de wereld **k** gebaat bij **&** eenheid tussen kerk en evangelie.

De kracht van de zwakste

Paulus maakte het vele **malen** mee. Hij verkondigde **Christus** en **mensen** kwamen tot geloof. Dat is het

kenmerk van het evangelie: het **gaat** gepaard met kracht (1 Cor. 2:4 en 4:20). Getuigen **van** Christus ontvangen door de Geest kracht waarmee hun getuigenis gepaard gaat. Dat is de belofte van de Here (**Hand** 1:8). En het wordt al snel duidelijk dat het evangelie **een** geweldige **kracht** betekent; mensen maken radicale keuzes in hun leven. **En** wie iets **van** mensen weet, **begrijpt** dat dit ongeveer het laatste is waar mensen toe geneigd zijn: **hun** leven radicaal te veranderen. Maar het gebeurt. De tegenstelling tussen de eenvoud van verkondigers en het effect van hun verkondiging is **enorm**.

Daarin zet de lijn van **Jezus'** leven op aarde zich door. Zijn **eenvoudige** verschijning ging gepaard met geweldige tekenen. Zijn goddelijke kracht blijkt in genezingen, opwekkingen, maar evenzeer in de **bereidheid van** mensen om alles voor Hem **op te geven**.

Maar **als de almacht** en liefde van God, en Zijn geloof en vertrouwen samenkomen in het **kruis van** Golgotha, haken alle **mensen** af. **Het** is te zwak wat **Jezus** daar laat zien. Zelfs gelovige volgelingen **verliezen** alle **hoop**, **terwijl** zij wisten wat **er** ging **gebeuren**.

Zijn kracht is toen voorgoed doorgebroken in geweldige zwakheid. **Dat** blijft **typerend** (2 Cor. 4:1-15). Paulus gaat zelfs zo ver dat hij **zegt** dat het sterven van Jezus nu doorwerkt in het leven van Zijn **volgelingen**. Juist in de tegenslagen die ons treffen, en de tegenwerking die wij **ondervinden**, ervaren wij, en anderen, de kracht die alle kracht te boven gaat. Zo schijnt het Licht in **ons** hart en in de wereld: juist als het donker is.

Sterke getuigen

Er wordt veel aan gedaan om ons te laten twijfelen. En er is een **groot** belang mee gemoeid om volgelingen **van** Christus onzeker te **maken**. Als wij onzeker en moedeloos **zijn** zullen we in zwakheid **alleen een**

bevestiging van ons zelf en ons on-
vermogen ervaren. Dan sluiten we
ons af voor Christus.

De kerken in Nederland zitten
vaak stampvol gesloten gelovigen.
Snel geneigd tot **kritiek**, en met het
gevoel dat ze veel tekort komen,
zowel in de **kerk** als in de wereld.
Van dergelijke getuigen heeft de
wereld weinig te vrezen. Wanneer
iemand niet open staat voor Chris-
tus gaat de wereld **weer** voor hem
of haar open. Want dan heb je toch
niets te vertellen: de wereld **heeft**
zoiets haarfijn door; ze is er op in-
gesteld.

Voor sterke getuigen is **Christus** ge-
noeg. Ze komen niet tekort. En zoe-
ken het niet steeds weer in nieuwe
dingen. Ze hebben **maar één** leven;
het leven met Christus, **en** dat is
een veilig leven (Col 2:16-3:4).

Christus wordt zichtbaar in gewone
mensenlevens. Niet de bijzondere
tekenen **typeren** Hem, maar dat Hij
mensen volledig voor Zich weet te
winnen. Het ene en grote gebod van
Christus luidt: heb elkaar lief (Joh.
15:9-14). Wanneer wij bereid zijn
ons leven voor elkaar op te offeren
zal dat het **teken** voor de wereld
zijn. **Wanneer** wij ons leven in
dienst van Christus stellen gaat er
veel aan **ons** voorbij en komen wij
volgens geldende normen veel te-
kort. Dat wij deze offers, niet als
offer ervaren, is het teken van Zijn
kracht. **Wij** zoeken verdriet, **teleur-**
stelling, tegenslag en tegenstand
niet op, maar gaan er evenmin voor
aan **de kant**.

Ons hele leven wordt **één getuige-**
nis. Wij hoeven niet met bijzondere
bewijzen te komen; het teken dat
Christus aan de wereld **geeft van** de
waarheid van ons geloof, is de wij-
ze waarop Hij ons hele leven leidt.
Er gaat **rust** uit van het leven van
een christen. De ene mens wordt er-
door geraakt, de andere wordt er al-
leen maar onrustig van. Maar dit
zijn geen dingen waar je jezelf **druk**
over **hoeft** te maken: dit is de kracht
waarmee het **evangelie** gepaard
gaat.

Crisis in de kosmos

Als het evangelie voor het eerst in
de wereld **komt**, gaat er alleen al
van de naam Jezus een geweldig
schokeffect uit (Hand 19:13). De
eerste keer dat het licht straalt in de
duisternis is het blinde paniek in de
tent. **Maar** dan vindt er een reorga-
nisatie plaats. Door een andere op-
stelling kan de wereld het licht bui-
tensluiten. Vanaf het begin van Je-
zus' optreden **blijkt** dit tweezijdig
effect: Joh. 1 en Joh. 9:39: 'Tot **een**
oordeel ben ik in deze wereld geko-
men opdat wie niet zien, **zien** mo-
gen, en wie zien, blind worden.'

Wij beleven hoogtijdagen van de
georganiseerde duisternis. We gaan
soms jaren om met mensen die ons
lief zijn, zonder dat **er** één goede
gelegenheid is om de naam van
Christus te noemen. Zo is het leven
van de wereld geprogrammeerd. En
soms **zijn** er dan momenten waarop
we kunnen doordringen. **Dan** heb-
ben **we** even hoop, maar vaak blijkt
het moment niet meer **dan** een **frag-**
ment in een gebroken bestaan, en
zien we geen gevolgen.

Hoe onbegrijpelijk ongeloof ook is
(en dat is het!), we **kunnen** maar
beter realistisch zijn. Jezus betekent
niet zoete lieve vrede voor alle
mensen. Hij zei: (Luc 12:51)
'Meent gij dat ik gekomen ben om
vrede op aarde te brengen? Neen,
zeg ik u, veeleer verdeeldheid'.

Evangelie en gemeente

Het oordeel is gaande en het begint
bij de gemeente (1 Petr 4:17). Het
is het ook aan de **gemeente** van
Christus om het evangelie uit te
dragen. **Wanneer** christenen in het
wilde weg folders rondstrooien
pleit dat misschien **wel** voor goede
bedoelingen, maar volgen wij geen
evangelische methode. Wij hebben
een relatie met Christus die in de
gemeente concreet wordt. **Daar**
wordt ons geloof bevestigd, daar
worden we gedrongen ons geloof
tastbaar te maken en zichtbaar. Wie
wil **getuigen** van het geloof en de

gemeente **erbuiten** laat is een
dwaallicht. Alsof ons geloof denk-
baar is zonder de gemeenschap van
Christus op aarde.

Juist omdat ons getuigenis zulke
grote gevolgen heeft, moeten we
helder zijn. Een vereniging als
E&R is een weldaad **voor** de **we-**
reld. Jonge mensen **zijn nog** bezig
hun plek te vinden in een kerkelijke
gemeenschap en zoeken contact
met de wereld. Daarbij laten ze
zich leiden door de liefde van de
Here. Een wonder.

Het is voor mij wel de vraag of de
kerkelijke gemeenschap waar **E&R**
toe wil behoren zich bewust is van
de geweldige gevolgen van het
evangelie. De **drukte** die er in de
kerk vaak heerst rond **bijzaken** is
een slecht teken. Het is een **teken**
voor de wereld: maken jullie je ook
nog maar druk om bijzaken, dat
doen wij ook. Daarmee zeg je dan:
het is nog **geen** crisis. **Maar** dat is
het wel. Het oordeel is niet straks,
maar nu.

Haai en liefde

De sterkste tegenstelling is tussen
haat **en** liefde. Bij mensen liggen
deze gevoelens verrassend dicht bij
elkaar. Wel zo, dat liefde om kan
slaan in haat. Het omgekeerde zel-
den, en zeker niet waar het om onze
houding tegenover God gaat.

Christus heeft al tijdens Zijn leven
alles op scherp **gezet**: Joh. 15:18-
27. Nu Hij er **is** in de schepping ko-
men eeuwige haat en eindeloze
liefde naar boven. De **één** wordt ge-
vangen in **haat**, de ander gegrepen
door liefde. **Het** is m nogal zwart-
wit gezegd. Maar dat is geen won-
der; onze Here is de oorsprong en
het doel van alle dingen. Bij Hem
passen geen **vage** formules.

Daarvoor zijn **wij** er ook. Om de
zaak van Christus helder te maken.
Dat is niet iets van ons zelf, dat is
het werk van de Geest (Joh.
16:7-11). Het is aan ons om de we-
reld te overtuigen van zonde **en** ge-
rechtigheid. En dat terwijl we

steeds meer ontdekken dat wij zelf zondaars zijn, en dat het iets van ons is om de gerechtigheid geweld aan te doen.

De wereld weet dan ook wel raad met al te persoonlijke geloofsgetuigenissen. Hoe oprecht, en indrukwekkend geloofsgetuigenissen zijn, maar al te vaak versterken ze uiteindelijk het beeld dat de wereld van Christus heeft; "Hij is één van de velen: iemand die het ook niet heeft gered; en Zijn volgelingen zijn geen haar beter dan wijzelf".

Christus schakelt wel onze hele persoon in, maar Hij maakt er niet onze persoonlijke zaak van. De liefde voor Jezus maakt een mens zielsgelukkig, maar tegelijk ook heel bescheiden. Toen de volgelingen van de Here Hem erkenden als de opgestane Here, toen zeiden ze niet 'mijn vriend', maar 'mijn He-re'.

Het woord is aan de kerk

Geloven betekent ingeschakeld worden. Christus herstelt onze identiteit maar verlost ons tegelijk van individualiteit. Jezelf zijn, en tegelijk alles kunnen delen met God en de naaste is werkelijkheid geworden. God deelt nu ook werkelijk alles met ons.

En de gemeente van Christus is er voor om dit evangelie van redding concreet te maken. Als het goed is hoeft je maar een samenkomst van christenen binnen te lopen en je beleeft het nieuwe leven.

Veel mensen beleven dat helemaal niet zo. Ze zijn al gestruikeld over de drempel of lopen in de kerk tegen muren van onbegrip en weerstand op. Dat ligt dus aan de wereld die zich zo verhardt. Nee. Dat ligt aan ons. Gereformeerden zijn op veel fronten in de wereld behoorlijk thuis. Maar als een enkeling uit de wereld de moed heeft om eens bij ons binnen te kijken zeggen we gemakkelijk: je zult er wel niet veel

begrijpen, want het is nogal anders. We leggen ons dan neer bij de ondergang van onze medemens. En dan beweeg je je niet meer in het spoor van Christus.

Kerken moeten het werk van Christus in het verleden voor vandaag zichtbaar maken. Maar kerken zijn er in de eerste plaats om het getuigenis van Christus in de wereld uit te dragen. Dat is de kernactiviteit van de kerk; zo maakte de Here het duidelijk bij de hemelvaart.

De tegenstand tegen het evangelie neemt al scherpere vormen aan. De kerk kan niet volstaan met wat kleine aanpassingen aan de eredienst. Daarnaast is dringend behoefte aan samenkomsten waar een ongelovige voelt dat we rekening houden met hem. En waar het vooral om gaat: ongelovigen moeten merken dat heel de gemeente om hen geeft. In de gemeente kunnen ze als het goed is de liefde van de Here ervaren.

Gerichte aandacht voor de wereld is het beste middel tegen de verwereldlijking van de kerk. Maar daar gaat het niet in de eerste plaats om. Het evangelie is bestemd voor de wereld; dat is de opdracht van de Here die we als gemeentes moeten waarmaken. Het moet zichtbaar worden in samenkomsten (hoe die ook benoemd worden) dat het uitdragen van het evangelie het hart van de gemeente heeft. Er zijn goede ontwikkelingen gaande om meer ontspannen en meer gericht om te gaan met onze samenkomsten. Deze ontwikkelingen verdienen alle kans. En de Here verdient onze dank voor wat Hij in de vereniging E&R aan onze kerken en aan de wereld heeft gegeven.

Ds. J.P. van Bruggen is predikant van de Gereformeerde Kerk van Zuidlaren.

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

Wind van leer

De Waarheidsvriend van 28 mei publiceerde het openingswoord dat dr. A. van Brummelen hield op de jaarvergadering van de Gereformeerde Bond de dag daarvoor. Hebben we vandaag een vaste overtuiging of waaien we met de winden mee?

Het is op elk gebied een voorrecht vastheid en overtuiging te hebben; te weten wat men wil en niet af te hangen van invloeden, die ons van buitenaf zoeken te bewerken. Wat kunnen wij toch beginnen met *mens en die zonder beslistheid door het leven gaan*, vandaag dit willen en morgen weer wat anders? Kinderspel is het zich nu op het één en dan op het ander te werpen. Het getuigt van een jammerlijke wilszwakte. Wie de kinderleeftijd voorbij is, breekt met zulke wispelturigheid en volgt door goed en kwaad gericht heen de gedragslijn, die hij zich voor Gods aangezicht heeft afgebakend.

Deze waarheid geldt ook op het terrein van het geloof. Er is op dit gebied weliswaar ook een zekere ongestandigheid, die een dwarrelende jeugd herinnert. Wanneer wij in een levende aanraking met Christus staan, worden wij niet opéens mannen en vaders in Christus. In het begin worden wij licht door wisselende stemmingen beheerst. Dat is heel goed te begrijpen. *Jonge aanplant in de kwekerij staat niet zo vast als de diepgewortelde eikenboom*. Een zekere wankeling is in het begin natuurlijk. Als wij nooit eens bewogen worden, geen enkel bezwaar meer zien en geen probleem meer kennen – zouden wij niet kunnen lijden aan onverbeter-

lijke **eigenzinnigheid** en onverzettelikheden? Maar op den **duur moet dat weifelende toch plaatsmaken voor het** besliste – wij mogen niet **rusten** voordat wij, om met Paulus te spreken, niet **meer** kinderen zijn, die als de vloed bewogen en **omgevaaid** worden met allerlei dwalingen die door **arglistige** mensen en in laatste instantie door de vader der **leugenen** uitgezaaid worden.

(...)

Als de wind steken die dwalingen op. Vele mensen geven zich aanvankelijk **geen rekenschap** van de geestelijke schade, die er door **veroorzaakt** wordt. Wie let er op, wanneer **alleen** de bladeren van de populieren ritselen? **Sommigen** vinden het wel een **fris briesje**. Maar ze vergeten, dat dwalingen almaar erger worden. Ze wakkeren aldoor aan. In het **begin was** het **een** zuchtje wind. Maar 't wordt al sterker. Een **tamelijk** onschuldige **afwijking** van de waarheid wordt **straks een bedenkelijk kwaad**, waardoor de gemeente wordt misleid. De dwaalleer vliegt als de wind de wereld in. **Eerst poneert een geleerde** een stelling in de studierkamer. Dan hoort u het in de **collegebanken**. Dan staat het in **een** boek en tenslotte wordt de **dwaalgedachte** verspreid door populaire tijdschriften. Die **gedachten kun je niet tegenhouden**. Ze **waaien van het een hoofd naar het andere**. Ze laten ook altijd **wat** achter, want de gedachten **zijn als muskusratten**, ze **planten** zich onvoorstelbaar snel voort. En zo gebeurt het dat velen als de vloed bewogen en **omgevoerd** worden. Ja, zo ziet u, dat **mensen heel anders gaan denken om u heen**. Ze zijn na enige tijd niet meer herkenbaar. Al geven wij toe – **zij lijken dan** voor de **grote massa** uiterst **modem en actueel**. Het einde is **intussen** steeds, dat **men** al verder van Gods Woord afdwaalt.

Wat hebben wij nu nog **nodig** in dit tijdperk? Een vast **fundament**. Al wie niet vast gefundeerd wordt, ondergaat de invloed van de dwaalleer. De nieuwe theorieën maken dan indruk op het **ontvankelijk hart**. *Wij beginnen eerst te trillen, dan te beven, dan slaan wij om en drijven*

mee op de waai van de wind. Daarom is vastheid van beginsel nu een eerste **vereiste**. Laten wij maar blijven bij het Woord, bij de belijdenis. Ouderwets zijn wij **toch** immers **genoemd** bij de verlichte geesten der eeuw. Wij moeten **maar klieven** aan het **Woord**, in **Christus** te zijn, gedurig leren **vragen** om genade. **Dan** blijven wij **bewaard** voor de invloed van de onheilige geesten, die door de wereld waaien. Wij leren dan het onderscheid.

Overdracht

Op dezelfde **jaarvergadering** hield **dr J. van der Graaf** een lezing over het onderwerp **waar** blijven we in de kerkelijke ontwikkelingen? **Een stukje** daaruit:

In de **overdracht** van **het gereformeerde belijden naar onze tijd** komt echter in onze kring **ook** in toenemende mate spanning openbaar. **Het** EO-congres over 'de boodschap en de kloof' was geen slag in de lucht. Ook **onder** ons komt in toenemende mate die kloof aan het licht. Predikanten ervaren, in de catechese en in de prediking, dat **ze** in toenemende mate **staan** voor de vraag **hoe de kloof tussen het gereformeerde belijden en het hart van de leerling en hoorder wordt overbrugd**. In **hervormd** gereformeerde kring openbaart zich hier dunkt me, zwart wit gezegd, in **toenemende** mate in de praktijk **ook een spanning tussen gereformerd worden (contextueel) en gereformerd zijn** (herhaling van de belijdenis). Bovendien **zijn** de plekken, waar het **gereformeerde** belijden tot **uitdrukking** wordt gebracht, in toenemende **mate bepaald** door een verschil **in context en leefcultuur**. Werk onder jongeren of onder ouderen, in de steden of in plattelandsgemeenten, op het missionaire vlak of in het werk onder vrouwen, in het **onderwijs** of in de bejaardenzorg, het maakt nogal verschil uit.

Biotechnologie

Wat heeft God van doen met de biotechnologie? Die vraag komt **aan** de arde in het **Oecumenisch Bulletin van de Raad van Kerken in Nederland van**

april 1998. Het verhaal werd geschreven door **Dick Koelega** van het Multidisciplinair **Centrum voor Kerk en Samenleving**.

De stier Herman, het schaap Dolly, genetisch **gemodificeerde** soja. Die voorbeelden **van** moderne biotechnologie die recent voorpagina-nieuws werden. In de publieke discussie vaak **omschreven** als 'spelen voor God', 'verbeteren van de schepping', 'medeschepper naast God'. Let wel: het gaat hier om **theologische metaforen!** **Maar** heeft de christelijke geloofsgemeenschap daar zelf al eens **serieus** over nagedacht? Zijn de metaforen eigenlijk wel toepasselijk? Is er een christelijke visie op biotechnologie voorhanden die **kerkleden** kan helpen **een** gefundeerde mening te vormen?

Onlangs verscheen een rapport over deze thematiek, geschreven **door** de projectgroep Biotechnologie, Ethiek en Landbouw, op **verzoek** van de Raad van Kerken. De Raad heeft het rapport aangeboden als **aanzet** tot een nadere **gedachtenvorming** binnen de Nederlandse kerken. Hieronder een **korte impressie**.

Mag het van God?

Christelijke boeren en tuinders, en pastores die onder hen werkzaam zijn, vroegen enige tijd geleden aan de werkgroep **Kerken** en Landbouw van de Raad van Kerken of de **kerken** zich niet eens zouden **kunnen** uitspreken over de **vraag** welke vormen **van** moderne **biotechnologie** nu wel of niet gebruikt **magen** worden in het agrarische bedrijf. Daarop richtte de werkgroep samen met het Multidisciplinair Centrum voor **Kerk en Samenleving (MCKS)** de **projectgroep** Biotechnologie, Ethiek en Landbouw op. Deze groep, onder **voorzitterschap** van **prof. dr. P.R. Wiepkema**, kreeg tot taak antwoord te geven op de **vraag**: Kan vanuit de Bijbel en de christelijke traditie een richting worden aangeduid met betrekking tot de **beantwoording** van ethische en levensbeschouwelijke vragen omtrent de toepassingen **van** de moderne technologie in de **agrari-sche sector**? **En zo ja**, hoe ziet die richting er dan uit?

Een mand vol zaaigoed

In een ideale situatie had de projectgroep bij aanvang een aantal weldoordachte theologische visies op de moderne biotechnologie in de land- en tuinbouw kunnen oogsten en gebruiken. Van oogsten kwam het echter met aangezien er nog niet gezaaid bleek te zijn. De projectgroep moest daarom eerst zelf gaan ploegen en zaaigoed verzamelen. Het rapport dat zij schreef, onder de titel *Biotechnologie: God vergeten?*, is een 'mand vol zaaigoed' voor de verdere bezinning in de kerken.

Stand van zaken

Het rapport geeft eerst een overzicht van & technische stand van zaken en van meningen met betrekking tot biotechnologie in de land- en tuinbouw. Wat is en kan de moderne biotechnologie daar eigenlijk? Welke concrete toepassingen bestaan reeds of komen binnenkort beschikbaar? Welke opvattingen en zorgen leven daarover in de Nederlandse samenleving: bij de overheid, bij agrarische organisaties, bij kerken?

Ook gaat het rapport in op de vraag waarin moderne biotechnologie verschilt van de fok- en veredelings technieken die al langer in gebruik zijn in de Land- en tuinbouw. Het nieuwe schuilt niet zozeer in de doelen van deze technologie, die zijn namelijk grotendeels dezelfde, maar in de middelen die daartoe gebruikt worden: het zeer gericht en op moleculair niveau veranderen van erfelijk materiaal van planten en dieren. Met nadruk wijst het rapport erop dat moderne biotechnologie vaak 'kop van jut' is. Dat is ze ten onrechte, want een belangrijk deel van de kritiek heeft betrekking op de context waarin ze zich ontwikkelt: de op economische groei, marktwerking, technologische vooruitgang en onderwerping van de natuur georiënteerde, moderne samenleving en cultuur. Bezinning op biotechnologie dient ook altijd dat bredere kader in het oog te houden.

Ethiek

Vervolgens wordt een hoofdstuk gewijd aan ethiek. Omschreven

wordt wat ethiek is, wat waarden en normen zijn, en wat daarbij de (onmisbare) rol van emoties en van levensbeschouwing is. Het rapport wijst erop dat ethiek betrekking kan hebben op zowel het praktische niveau (van de concrete handelingen en de gevolgen daarvan), het principiële niveau ((van de algemene morele principes, zoals het rechtvaardigheidsprincipe of het voorzorgsprincipe) en het culturele niveau (van de vaak verborgen culturele waarden en voorstellingen over mensen, dieren, planten en God die in het geding zijn). De projectgroep bepleit dat bij ethische bezinning zoveel mogelijk die verschillende niveaus op elkaar betrokken worden.

God en biotechnologie

Dit hoofdstuk vormt het hoofddeel van het rapport. Bij het spitten in de Bijbel en de joodse en christelijke traditie trof de projectgroep globaal gesproken twee 'voorstellingen' van God aan. De eerste ziet God als de transcendent en almachtige Schepper van hemel en aarde. De tweede ziet God als een immanente Schepper. De eerste voorstelling is dominant in het westerse christendom. De bijbehorende grondhouding is die van de verantwoorde rentmeester die door God is gesteld om de aarde en al wat daarop leeft te beheren en te bewerken. Deze voorstelling lijkt, wat de mo-

derne biotechnologie betreft, te neigen naar een 'ja-mits'-standpunt. De tweede voorstelling is vooral aanwezig in het oosterse christendom, en, opvallend genoeg, de anglicaanse traditie. Met name het grote respect voor het goddelijke in de schepping, lijkt hier eerder tot een grondhouding van meelevende partner van de natuur te leiden en op grond daarvan tot een 'me, tenzij'-standpunt inzake biotechnologie.

De projectgroep is van mening dat beide voorstellingen naar authentieke godservaringen verwijzen en eigenlijk onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Ze is dan ook van mening dat men als gelovige haar/zijn handelen altijd moet proberen te verantwoorden vanuit beide ervaringswijzen van God. Het slaan van nieuwe bruggen tussen beide voorstellingen zal volgens de projectgroep een centraal aandachtspunt (moeten) zijn in het vervolg van de kerkelijke bezinning op moderne biotechnologie. Onlangs vroeg iemand aan het eind van een meerdaags publiek debat over biotechnologie in de landbouw of er ook een dominee (of priester) in de zaal was? Men was gestuit op levensvragen die men met behulp van de wetenschap en de ethiek niet meer kon beantwoorden. Het is nu aan de kerken om die uitdaging op te pakken.

STICHTING AFBOW

De stichting Afbouw te Kampen stelt zich ten doel de beoefening van de gereformeerde theologie te bevorderen door met name te helpen bij de financiering van proefschriften ten dienste van promoties aan de Universiteit te Kampen.

Voor haar inkomsten is de stichting geheel aangewezen op giften van meelevende kerkleden.

Inlichtingen worden graag gegeven door het bestuur:

C. Trimp 038 - 331-48 69.

B. Kamphuis 038 - 332 62 49 en

J.G. de Kimpe 038 - 331 63 84.

Giften, die fiscaal aftrekbaar zijn, worden graag ingewacht via bankrekeningno. 63.18.36.934.

ten name van Stichting Afbouw, p/a Hoefblad 4, 8265 EM Kampen.

Postrekening van de Generale Bank te Kampen: 80 65 52.

